

Kaapelitelevisio paikallisena joukkotiedotusvälineenä

Erään kokeilun opetuksia

Keväällä 1983 käynnistettiin Suomen Kaupunkiliitossa tietotekniikka-tutkimus. Tämän laajemman projektin osana aloitettiin myös kaksi kaapelitelevisiokokeilua, toinen Jyväskylässä ja toinen Porissa. Kokeilujen aikana tuottivat Porin kaupunki Porissa ja Jyväskylän kaupunki yhdessä Oy Yleisradio Ab:n kanssa Jyväskylässä kaapelitelevisio-ohjelmaa kaapeliverkkoon. Kokeilujen tarkoituksena oli selvittää kaapelitelevision mahdollisuuksia kunnallisen tiedottamisen välineenä samaten kuin sitä, miten kaapelitelevisio toimii paikallisen tason joukkotiedotusmuotona.

Porissa lähetettiin ohjelmaa kolmeen porilaiseen lähiöön. Ohjelmat tuotti kaupungin omista työntekijöistä koottu kolmen hengen työryhmä, jonka jäsenet eivät olleet ammattijournalisteja, vaan ohjelmat tehtiin amatööripohjalta. Lähetyksiä oli noin yksi kuukaudessa. Ohjelmat käsittelivät paikallisia aiheita ja olivat kestoltaan 20-30 minuuttia.

Jyväskylässä ohjelmat tuotti Oy Yleisradio Ab, joka myös vasta-

si ohjelmien sisällöstä. Ohjelmien ideointi ja suunnittelu toteutettiin paikallistoimittajan ja paikallisen projektin johtoryhmän yhteistyönä. Ohjelmat olivat luonteeltaan paikallisiin asioihin keskittyneitä uutis- ja ajankohtaisohjelmia. Ne lähetettiin uutismuotoisina säännöllisesti joka viikko samaan aikaan.

Kaapelitelevision katsojien suhtautumista kokeiluun ja reaktioita ohjelmiin selvitettiin lomakekyselyllä kahteen otteeseen kokeiluperiodin aikana. Kokeiluperiodi kesti molemmissa kaupungeissa noin vuoden. Ensimmäinen kysely lähetettiin vuoden 1984 alussa ja toinen saman vuoden loppupuolella. Kaiken kaikkiaan jaettiin sekä Porissa että Jyväskylässä lomakkeet 150 talouteen. Jokaiseen talouteen jaettiin kolme kyselylomaketta, jotka pyydettiin täyttämään ikäjärjestyksessä vanhimman perheenjäsenestä alkaen. Tarkoituksena oli saada mukaan noin 5 % alueiden kotitalouksista, missä myös onnistuttiin.

Suhtautuminen kokeiluun

Yleinen suhtautuminen kaupunkien kokeiluun oli sekä Jyväskylässä että Porissa varsin myönteistä. Seurantatutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa keväällä 1984 ilmoitti Porissa 75 % vastanneista suhtautuvansa kokeiluun joko hyvin myönteisesti tai jokseenkin myönteisesti. Vastaava luku Jyväskylässä oli 82 %. Vain muutama vastaaja ilmoitti olevansa kokeilua vastaan.

Ongelmana on tässä se, miten kyselyyn vastaamatta jättäminen tulkitaan. Ne kyselyyn vastanneet, jotka suhtautuivat kokeiluun epäilevästi perustelivat suhtautumistaan useimmiten sillä, että nykyisen ohjelmatarjonnan katsottiin riittävän. Samaten ilmoitettiin ettei ole lainkaan aikaa katsella televisiota tai ettei yksinkertaisesti ole lainkaan kiinnostunut asiasta. Pari esimerkkiä negatiivisesta suhtautumisesta:

Nainen, 32 vuotta, muusikko Porista:

"Kaapelitelevisiosta tulee ohjelmia, joiden aiheet ovat tylsiä. Aivan liian paljon typerää asiaohjelmia ja aivan liian vähän hyvää viihdettä ja elokuvia."

Mies, 40 vuotta, paperityöntekijä Porista:

"Suhtaudun epäillen. Nykyinen televisio palvelee riittävästi ja kaapelitelevisio voi ryöstäytyä käsistä ja tulla kalliiksi."

Seurantakyselyn toisessa vaiheessa, syksyllä 1984, saadut tulokset eivät merkittävästi poikkea kevään tuloksista. Myönteisesti suhtautuvia oli Jyväskylässä saman verran kuin keväälläkin, Porissa myönteisesti suhtautuvien osuus oli hiukkasen pudonnut. Molemmissa kaupungeissa oli kuitenkin erittäin myönteisesti suhtautuvien osuus noussut. Ilmeistä on, että ne kaapelitelevision katsojat, jotka jo keväällä suhtautuivat kokeiluun

myönteisesti, suhtautuivat siihen syksyllä entistä myönteisemmin.

Kokeilulähetysten seuraaminen ja paikallisuus

Kokeilulähetystyksiä lähetettiin Porissa kaiken kaikkiaan kymmenen kappaletta. Ohjelmatuotanto oli siis suhteellisen vähäistä. Kaupungin omatuotanteista ohjelmaa tuli vain joka toinen kuukausi. Kun paikallisissa kaapeliverkoissa vielä tuli muutakin ohjelmaa, elokuvia yms., kaupungin kokeilu sekoittui muun ohjelmatuotannon lomaan. Tämä ilmeisesti vaikutti siihen, että kiinnostus kokeilua kohtaan Porissa hieman laimeni.

Jyväskylässä ohjelmatoiminta saatiin käyntiin maaliskuun 20. päivä 1984. Siitä lähtien lähetettiin Kangaslammen alueelle noin 20 minuutin pituinen paikallisuutislähetys joka viikko. Lähetyksillä oli vakituinen lähetysajankohtansa tiistaisin. Samaten lähetyksillä oli vakituinen paikkansa paikallisessa valtalehdessä radio- ja tv-palstalla.

Lähetettyjä ohjelmia oli seurattu melko aktiivisesti. Porilaisista kaapelitelevision katselijoista 75 % ilmoitti nähneensä ainakin jonkun lähetetyistä ohjelmista keväällä, syksyllä sama prosenttiluku oli 77 %. Jyväskylässä vastaavat prosenttiluvut olivat keväällä 84 % ja syksyllä 86 %.

Sen sijaan lähetettyjen ohjelmien luonne ja lähetystapojen erilaisuus heijastuu siinä, miten ohjelmia Porissa ja Jyväskylässä katsottiin. Porissa, jossa ohjelmat eivät tulleet säännöllisin väliajoin tiettyyn aikaan, niitä ei myöskään säännöllisesti seurattu. Jyväskylässä taas ohjelmien säännöllinen seuraaminen oli huomattavasti yleisempää kuin Porissa. Niistä, jotka ilmoittivat

seuraavansa kaapelitelevision ohjelmia ilmoitti Porissa 12 % seuraavansa ohjelmia säännöllisesti. Jyväskylässä ohjelmia säännöllisesti seuraavia oli 38 % kaikista niistä, jotka ohjelmia ylipäättään seurasiivat. Jyväskylässä lienee vaikuttanut myös hyvä ohjelmista tiedottaminen. Porissa valituksia ohjelmista tiedottamisesta tuli useita. Pari äkäistä kommenttia:

Nainen, 33 vuotta, sähköpiirtäjä Porista:

"Kun kaupunki on tiedottanut, mikä ohjelma on tulossa, se ei olekaan pitänyt paikkaansa. Joten 'kaupungin herrat', jotka näistä ohjelmista pääätte, sopikaa ensin aivan varmaksi lähetettävä ohjelma ja tiedottakaa vasta sitten, ettei ihmisten tarvitse pettyä niin usein. Menee uskottavuus teidän ohjelmiinne."

Nainen, 27 vuotta:

"Kaupungin lähettämistä ohjelmista tiedottaminen on ollut erittäin huonoa. En ole edes tiennyt, että sellaisia lähetetään."

Kuitenkin kiinnostus tämän tyyppiseen ohjelmamuotoon tuli sekä Porin että Jyväskylän aineistossa korostetusti esiin. Porilaisista vastaajista 80 % ja jyväskyläläisistä 79 % ilmoitti olevansa joko hyvin kiinnostunut tai jokseenkin kiinnostunut paikallisista uutis- ja ajankohtaisohjelmista. Välinpitämättömästi suhtautui runsas 10 % vastaajista ja vastustavalle kannalle asetui vajaa 10 %.

Vaikka kysymys esitettiin vain kevään kyselyn yhteydessä, tiedot ohjelmien katselusta syksyllä 1984 tukevat oletusta siitä, että tällaisella ohjelmamuodolla on oma paikkansa ja tietty sosiaalinen tilauksensa. Mikä tämä tilaus on, siitä ei tällaisella kyselymenetelmällä juurikaan saada tietoa. Vaikkakin lomake sisälsi avoimia kysymyksiä ja mahdollisuuden kommentointiin, jäivät vastausprosentit varsin pieniksi näissä kysymyksissä.

Emme siis saaneet tietoa siitä, mitä tarkoituksia paikallinen ohjelmatuotanto yhteisössä täyttää. Joitakin vinkkejä siitä, että paikallisella kaapeliteleviolla olisi jossakin määrin yhteisöä integroiva ja yhteisyyttä ylläpitävä ja luova rooli saatiin avoimia kysymyksiä selaamalla.

Mies, 28 vuotta, myyntimies Jyväskylästä:

"Kaapelitelevio-ohjelmat eivät tietysti ole yhtä korkealaatuisia, mutta sitäkin inhimillisempiä ja läheisempiä. Kaapeliteleviossa on mahdollisuus rajoittaa pienempiin ympyröihin."

Mies, 28 vuotta, myyntimies Porista:

"Suhtaudun kokeiluun hyvin myönteisesti. Kotikaupungin asiat kiinnostavat sekä kaapelitelevio-ohjelmiin pystyy paremmin vaikuttamaan kuin valtakunnan verkosta tuleviin."

Yleinen kiinnostus paikallisiin ohjelmiin ei kuitenkaan tarkoita sitä, että katsojat ilman muuta katsoisivat paikallista ohjelmaa. Syksyn kyselyssä katsojilta kysyttiin, miten he yleensä menettelivät siinä tilanteessa, jolloin paikallinen ohjelma on mennyt päällekkäin YLE:n tai MTV:n ohjelmien kanssa. Vastaukset osoittivat, että ohjelmia katsottiin ennen kaikkea kiinnostuksen mukaan, ei sen mukaan oliko ohjelma paikallista, valtakunnallista vai ulkomaista alkuperää. Paikallishojelmien on siis kilpailtava katsojien ajasta samaan tapaan kuin muidenkin ohjelmien vaikka niillä tietty "etulyöntiasema" onkin.

Paikallistelevio keskustelufoorumina

Paikallistelevion ohjelmia ja roolia keskustelufoorumina voidaan tarkastella ainakin kahdelta suuntaa: miten ohjelmissa käsitellyt asiat herättivät keskustelua yhteisössä?

ja miten yhteisö puolestaan yritti saada asioitaan esiin paikallisessa mediassa? Ensimmäiseltä kannalta asiaa tutkittiin kysymällä katsojilta suoraan, herättivätkö kaapelitelevisiossa käsitellyt asiat keskustelua lähipiirissä. Toiselta puolen asiaa tarkasteltiin niiden aloitteiden määränä, joita toimittajat yhteisöltä saivat.

Kysymys, jonka tarkoituksena oli selvittää paikallistelevision mahdollisuuksia yhteisöä aktivoivana tekijänä kuului:

"Ovatko paikallisteleviossa esillä olleet ohjelma-aiheet herättäneet keskustelua ystävä- tai tuttavapiirissäsi?"

Sekä Jyväskylässä että Porissa 70 % vastaajista ilmoitti, että ohjelmat olivat herättäneet keskustelua. Useimmiten niistä oli keskusteltu perheen keskuudessa tai ystäväpiirissä.

Tämä keskustelu ei kuitenkaan yltänyt toiminnan asteelle. Jyväskylässä ohjelmia toimittanut toimittaja kertoi, että paikalliselta yhteisöltä tuli vain vähän ohjelmaideoita. Ainoastaan paikkakunnan helluntaiseurakunta ilmoitti kokeilun alussa, että heillä on ohjelmamateriaalia mikäli sitä halutaan esittää. Paikalliset poliitikot eivät ottaneet minkäänlaista yhteyttä kuten eivät myöskään asuinalueen organisaatiot esim. asukas yhdistykset.

Jos ohjelmaideoita ei esitettykään, kommentteja ja kritiikkiä kyllä esitettiin toimittajalle suoraan. Eräs kangaslampilainen asukas kertoi, että tiistain paikallisuutisista keskustellaan Kangaslammella keskiviikkoisin enemmän kuin Dallasista ja Dynastiasta yhteensä.

Porissa tilanne oli samansuuntainen. Ohjelmaideoita ei tullut katsojilta sen enempää kuin kaupungin muiltakaan organisaatioilta.

Asukkaiden passiivisuuteen varmasti vaikutti myös se, ettei yh-

teydenottomahdollisuutta mitenkään erityisesti mainostettu katsojille. Porissa lienee asiaan vaikuttanut myös se, että ohjelmia toimittivat kaupungin virkamiehet. Heitä lienee ollut vielä vaikeampi tavallisen ihmisen lähestyä kuin Yleisradion toimittajaa. Useissa avointen kysymysten vastauksissa viitattiin "kaupungin herroihin" ja "kaupungin byrokraatiaan" siinä merkityksessä, että ohjelmatuotannon katsottiin olevan ylhäältäpäin ohjattua. Toisaalta kuitenkin viitattiin siihen, että paikallistelevision ohjelmiin on helpompi vaikuttaa kuin valtakunnan verkosta tuleviin.

Asukkaiden passiivisuus heijastaa myös sitä, miten hyvin nykypäivän televisionkatsoja on sisäistänyt passiivisen katsojanroolinsa. Kysyttäessä porilaisilta ja jyväskyläläisiltä kaapelitelevisiion katsojilta, olisivatko he halukkaita osallistumaan paikallistelevision ohjelmatuotantoon, 75 % porilaisista ja 85 % jyväskyläläisistä katsojista ilmoitti, ettei ole kiinnostunut osallistumaan tällaiseen toimintaan.

Osittain passiivisuuteen vaikuttaa se, että välineenä kaapelitelevisio on uusi eivätkä katsojat tiedä, miten siihen suhtautua. Päinvastoin kuin monissa muissa maissa, Suomessa ei juurikaan ole omaehtoisen ohjelmatuotannon perinteitä. Suomalaista televisiotoimintaa leimaa yhä professionaalisuus, joka on omiaan mystifioimaan tätä välinettä.

Kokeilun opetus

Parin suuren kaapelitelevisioyhtiön lisäksi Suomessa toimii kymmeniä pieniä lähitelevisioita. Toimintamuotona saattaa olla vain se, että lähetetään videoelokuvia SYJ-järjestelmään. Useat kaapeliverkot esim. Närpiön Lähi-TV, Laitilan Kaa-

pelitv ja Varkauden ja Kuopion kaapelitelevisiot lähettävät omaa ohjelmaa säännöllisesti. Osalla näistä lähiteleviisioista on käytössä ammattitaitoista, palkattua työvoimaa, osa taas yrittää selvitä talkoovoimin. Porin ja Jyväskylän kokeilut opettivat ainakin sen, että onnistuakseen paikallisteleviisioiminta vaatii paitsi rahaa myös ammattitaitoista henkilökun-

taa. On varsin epätodennäköistä, että paikallisteleviisio, joka pohjaa täysin amatöörivoimin tuotettuun ohjelmistoon jaksaisi kauan pitää yllä katsojien mielenkiintoa.

Kirjallisuus

Tietotekniikkatutkimus: Kaapeli-TV kunnallishallinnossa. Kaupunkiliiton julkaisu C 80, 3/1985.